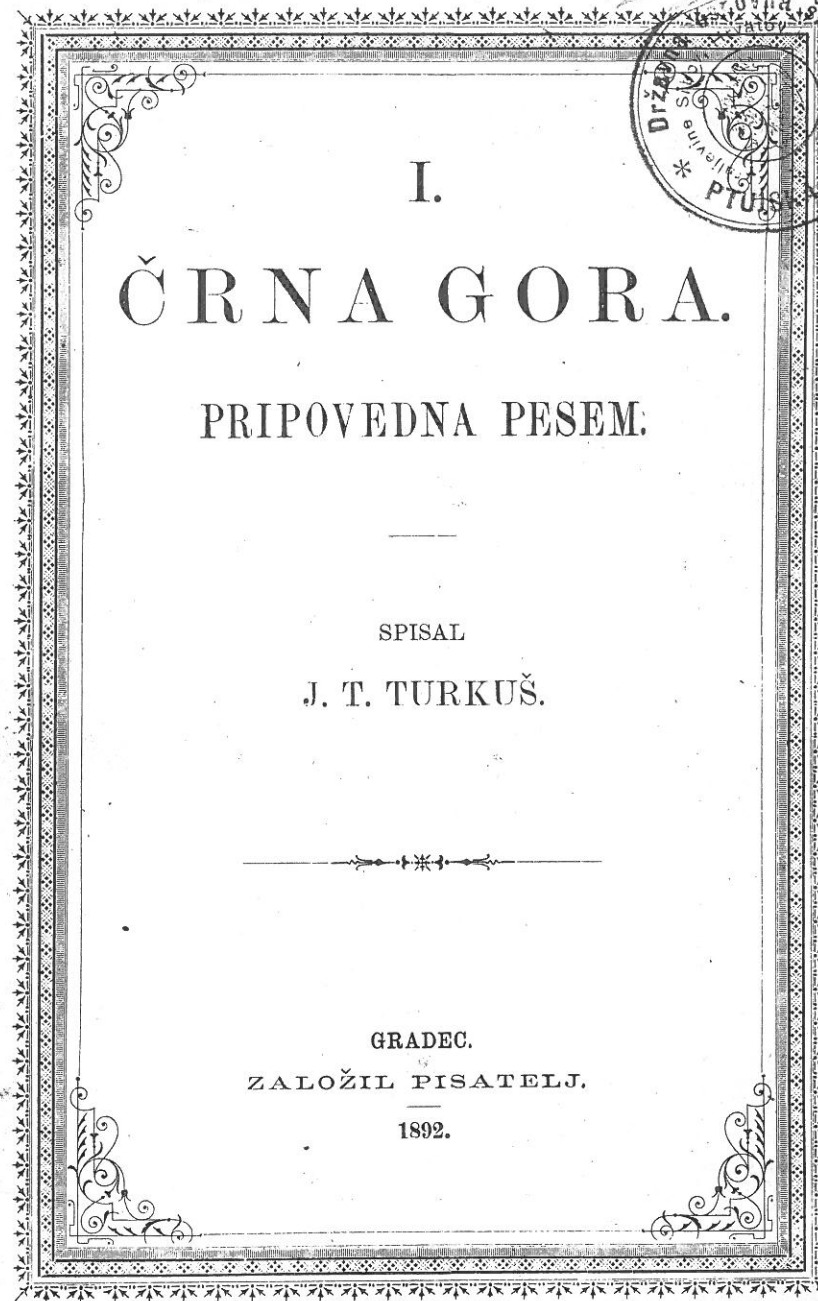

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA PTUJ

D3354

C. k. vsučiliščna tiskarna 'Styria'.

I.

ČRNA GORA.

PRIPOVEDNA PESEM.

SPISAL

J. T. TURKUŠ.

GRADEC.

ZALOŽIL PISATELJ.

1892.

109/c

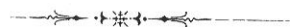
original: D¹² 3354

ČRNA GORA.

PRIPOVEDNA PESEM.

SPISAL

J. T. TURKUŠ.

GRADEC.

ZALOŽIL PISATELJ.

1892.

Velečislanemu
sošolcu i dragemu prijatelju

milostivemu gospodu

knezu i škofu Lavantinskemu

D^{RU} MIHI NAPOTNIKU

posvečuje

v znamenje visocega spoštovanja

pisatelj.

C. k. vseuč. tiskarna 'Styria'

S 4510-1]

5. 2. 1953.

I.

ČRNA GORA.

I.

Na Gori visoko nad Ptujskim poljem,
Med rekama Dravinjo i Polskavo,
Ki kakor dva srebrna pasa v solncu
Se svetiti, mej travniki vijoč se,
Da konečno deroča mati Drava
V naročje sprejme trudni svoji hčeri:
Se dviga stara cerkev, na zvoniku
Ponosno križ mogočen v zrak moleč.
I kakor pred kraljico na prestolu,
Leži jej pred obnožjem sag prekrasen,
Ki od Konjiških gor do Maribora

I preko Ptuja staroslavnoга
 Do Hrvatske nam bratske zemlje sega.
 Pred sabo zré na sagu divne slike:
 Goric Slovenskih holmiče prijazne;
 Vasi i mest i trgov mozaikē;
 Od se na levo motri Pohorje;
 Od Gorotana mej do Vinice
 Donačko Goro, Boč i Haloze,
 Prirode krasne kipe veličastne,
 Obsejane z zvoniki i gradovi
 Kletmi i hišicami i hramovi.
 A te obrašca blaga vinska trta,
 Ki venča sredi logov zelenečih
 Miléna brda gor v nebo kipečih.

II.

⊗glodal časa zob je cerkev zvonaj,
 Ki nekđaj, zgrajena po Celjskih grofilh,
 Katerih grb še zdaj obok jej diči,
 Se bliščala tja doli je ná Tursko.
 I — starčki še pripovedujejo —

Privabila je Turkov roj nebrojen,
 Ki, pokriva je širno Ptujsko polje,
 Do vznožja slavne cerkve so prihruli.
 I tu, na Dvorščini, poveljnik Aga,
 Zbiraje divje trume, zaroti se:
 „Še preden ura jutri sedem bije,
 Najej mi konj z oltarja se Marije!“

Za górami zahajajoče solnce
 Poljublja zadnjič na zvoniku križ.
 A na večernem nebu se žari
 Rudeče zarje blesk krvav, preteč.
 Po gorah pa se vname tisoč kresov
 Svareč branitelje slovenske zemlje,
 Da ne zaspé v mamilnem krilu noči,
 Ko kliče, prosi mili dom pomoči.

Na Gori zbere župan bojnikē,
 Sinove zveste dragej domovini.
 Nevarnost, ki preti po turskej sili
 Krščanstvu i slovenskim oratarjem,
 Razloži v kratkih, jasnih jim potezah.
 Navdušenost poguma vse navdaja;

„Pobjeda ali smrt“ je geslo vsem.
A kaj premore bojnikov peščica,
Ako ne štiti jih nebes kraljica?

III.

Dospela so do trga prednje čete.
Nalik volkovom, ki besneč davé
V ograjah tihih plemenito zver,
Udrejo Turki v prve mirne hrame,
Moré nedolžne speče otročiče,
Dekleta plenijo i mlade žene.
Po njih udarijo krščanov straže,
I marsikoj uzoren čin junaštva
Obseva blede lune prvi svit.
A svit umira, luna se temni —
I noč nastane, dolga, temna noč,
I jutro zlate zore ne privabi;
Devetkrat so zapeli petelini,
A jutra žar nikjer se ne zazna.
Razkačen svojim silam Aga javi:
„Naprej, naprej! naj tema Vas ne plaši!

Zajezdite arabske brze konje,
I pódite je vbreg v naročje tmini!
Sedaj že šestič ura sedem vdarja,
A še moj konj nasičen ni z oltarja.“

Tu začne nočni tabor mrgoleti,
I mnogo kletev sliši nema tmina;
A curkoma se vlije ploha z neba,
Zatuli burja, hosta zašumi,
Strašansk vihar stoletne hraste lomi,
I grom grmi, i strele tresk buči,
Skalovje poka, zemlje os ječi —
I, kakor sodnji dan, narava stoče.
Prebled je v temni noči bliska žar,
Da za trenotek tmino bi razjasnil;
Ravan, prej suha, zdaj je gost močvir,
V katerem konj i jezdec obtiči.
„Naprej, strašljivci!“ vpije strastni Aga,
Moreč v temoti brate i drugove,
Da bi zakril si z njih krvjo sramoto
In ogenj žgeče jeze si udušil.
A vse zastonj, ker noč se še temni,
I burja tuli, piš i šum šumi,

I voda se množi, kipi i raste.
Krščanske pse i boga kolne Aga,
Ko lastni konj mu v môči obtiči.
A tmina, voda, piš i burja raste.
Obupen Aga „allah, allah!“ vpije,
A njega i njegove tema krije.

Mej Turki zdaj zmešnjava nepopisna
Nastane; brata brat mori i sin
Očeta; konj, ljubljenec gospodarja,
Katerega je nosil v boj ponosen,
Ki ga otel je stokrat smrtnih spon,
Prijatelju na prsa v tmimi stopa
I glavo mu zdrobi z nogo jekleno.
Zmešnjavi tej se rezgetanje kônj,
Obupnih kletev, ranjenih molitev,
Umirajočih vik i stok pridruži.
Molčé odkrije se poveljnik Aga,
Raz žgeče čelo mrzel pot si briše,
Z zobmi škripaje v temno noč mrmra:
„Mogočen mora biti bog krščanov“. —
Po kratkem molku zopet se ohrabri,
Povelje glasno povrnitvi dá.

IV.

A kje je vshod? kje vodi pot nazaj?
Povsod, povsod le voda, noč i tmina.
Na zemlji steze noga več ne čuti,
Na nebu solnca več okó ne sluti.
Vse črno je, zavito v krilo noči,
Nikjer rešitve ni, nikjer pomoči. —

Zakaj v obnebje vse oči upira?
Tam kažejo se blede, sive proge;
A solnca žar nikjer se ne zazna.
Glej čudo! v polumraku žalostnem,
Nalik livadam tužnim asfodelskim,
Kjer zbirajo sedaj se Turkov sence,
Leži ravan jim prosta pred očmi,
Za njimi tmina, kojoj konca ni.

Tu zbral je Aga svoje verne trume.
Očeta išče sin i sina oče.
Zastonj, zastonj! ubit leži v temoti
Roditelj marsikoj i sin ljubljeni.
Obilica poginola je v vodi,

Pobil je dokaj jih pogum krščanski.
Le polovica živih še se zbere
Mej temi, ki so Ptujsko polje krili. —
Obupani so vrnoli se Turki,
Ker proti Gori teme zid ne mine,
Noči okó sokolsko ne prešine.

Čudéžna moč je strla kruto silo,
Da brez nevspešnega prelivanja
Krvi slovenske, te krvi krščanske,
Ni izpolnilo se rotenje Age;
Ker njegov konj, ko zopet sedem bije,
Nasitil ni z oltarja se Marije.

A žal! najlepšo devo Gorski trg
Pogreša; v sužnost sramotečo, sužnost
Neznosno je odvel v mladostnem cvetu
Nedolžno dekle siloviti Turek.
Bo-li krščanka ljubila Turčina?
Bo-li iskala groznega pogina? —

Nerazumljiva moč, ki vlada nad zemljani,
Ki v zvezdah se iskri, žari se v solncu,

Ki daje luni mili blesk čarobni; —
Vladar vladarjev, on, ki je ognjišče
Ljubezni, življenju vir i milosti
Neskončnej; on, ki je sirotam oče,
Ki v večnem, neumljivem nam sovetu
Za črviča i njegov plod skrbi: —
Ukrenil je drugače. Glejte čudo!
Vedriti jame se nebó i v vshodu
Prikažejo se temnosive proge,
Ki se počasi bolj i bolj svitlé.
Že jutra zora svita se na nebu
I prihod solnca zlatega oznanja,
Ki se sedaj prikaže v vsej krasoti.
Hvaležno vse se čudi tej lepoti.

I kakor v rajskem blesku se bliščeč
Stoji na Gori cerkev, na zvoniku
Ponosno križ mogočen v zrak moleč.
A novo čudo! cerkve vshodnja stran,
Ki svetila se je poprej na Tursko,
Ostane črna, črna kakor tema,
Ki jo je črnim zagrinjalom krila.
— Od tod ime jej slavno „Črna Gora“. —

I péstunje pripovedujejo
Otrokom radovedno slušajočim,
Da več obeliti je ni mogoče,
Ker apno stene se prijete noče. —

V.

Zakaj tako trijančijo na Gori?
Zakaj se danas cerkev z venci krasi?
S cveticami, zelenjem trg se diči,
I v prazničneji opravi se blešči.
Zvonovi milo, milo vsi pojó;
Po polji i po gorah se razlega
Zvonov ubranih harmonija jasna,
A z njo vrsti se godba blagglasna.

Trijančenje slovesno v cerkev vabi
Pobožno množico, kjer če duhovnik
Zapeti bogu v čast vesel „Te Deum“,
Ker srečno je pobila Turkov silo
Pri Veliki Nedelji onkraj Ptuja
Še isti dan sinov slovenskih hrabrost,

Da rešena iz jarma sužnosti
Se vrnola je svojim mnoga deva.
Ker ko odrinole so Turkov trume,
Junaci so udarili za njimi
Od vseh strani, in obkoleč njih vojsko,
Pojili z njih krvjo slovensko zemljo;
I kakor levi so razjarjeni
Razgnali čredo vragov krvoločnih
I njim po hudem boju so izvili
Iz krutih rok svoj dragoceni plen.
Kajti orjaška je Slovena moč,
Če drznim prstom se sovrag dotika
Svetinj mu narodnih — zakladov svetih,
Obranjenih po slavnih mu očetih.

VI.

Od vseh strani prihaja mlado, staro:
Možje najjakših let, njih čile žene,
Mladeniči i deklice cvetoče
I starčki plešasti i vele ženke

Držeč v trepetajočih rokah molek.
Pod bregom zbira se pobožna čreda;
In uvrstivši se po dva i dva,
Se začne meziti navzgor do cerkve
Procesija za blaženim razpelom.
Naprej mladeniči, možje i starčki;
Potem dekleta, žene, babice;
Fantjé, pojoč vseh svetcev litanije;
Možje, glasno moleč iz knjig nabožnih;
A osivele ženke, seri starčki
Pripognjeni do tal, vsi rožni venec
Marije sedem žalosti mrmrajo.
Dekleta pak pojó „Ljubav Marije“,
I žene „Lavretanske litanije“.

Tako se mezi proti Gorskej cerkvi
Procesija, kjer sto i tisoč grl
Slavi Marijo, boga porodnico,
Zapuščenih i revnih pribežnico.
Radosti solza vsem v očeh igra.
Trijančenje zvonov premilo peva,
Iz dolov, z gor pa glasen jek odmeva.

I v cerkev po širokih stopnicah
Izsekanih iz kamna Gorskega,
Klečé kolen se gnjete dvestotisoč.
Vse moli boga i časti Marijo,
Katera svoj braneči plašč razgrinja
I ga pribežnikom v pomoč moli;
Smehljaje milim, sladkim se očesom
Na rokah dete Jezusa drži.

VII.

Pretesen je obok velike cerkve,
Da kril bi v sebi vseh stotisoč duš;
Zatorej jih večina zvonaj cerkve
Na trati zélenoj moleč kleči.
Molitev vtihne, petje preneha. —
Ko zvonček pred oltarjem zazvoni,
Se sliši orgelj veličastni glas.
Na leco stopi sivolasi župnik;
— Srcá dobrota iz očij mu sije;
Pobožen, čist kakor golobček nežni; —
I v prazničneji opravi tam poklekne

I sklene roki in iskreno moli;
Sedaj se dvigne, orglje vtihnajo;
I blagi župnik blagoslavlja ljudstva
Valove, ki moleč se zibljejo.
A ko navdušen sladki glas svoj dvigne
Slaveč Marijo; čudežno rešitev
Pobožnej vernej čredi razlagaje;
Kazaje božjo milost i dobroto:
Okó nobeno suho ne ostane,
Kamnita tla pijó solzé ganjénih.
A prenehati mora propovednik,
Dasi vseh čutov srca ni izrazil:
Beseda sveta v živa srca sega,
I glasen jok po cerkvi se razlega.

Kaj blagih solz, kaj plemenitih src
Nahaja se mej tem pobožnim množtvom!
Ker malo potrebuje, ne pozna
Željá Nabobov, ni Cezarov strasti.
Kar bog mu dá, hvaležnim srcem prejme,
I vera mu je zadovoljnost — sreča.
Ta daje mu prebiti razne muke,
Varuje hudobij ga i prevare,

Bodočnosti mu lepše dviga up.
O srečen stan, živeti brez spoznanja
Naklepov, spletk, katere svet poklanja! —

Med vsemi tisoči, ki tu so zbrani,
V hvaležnosti roseč cerkvena tla,
Dve senci bijeti izredno srečno,
Želeč se trajno združiti i večno.

VIII.

Pred veliki oltar duhovnik stopi;
Z medenim a trepetajočim glasom
Zapoje krepko „Te deum laudamus!“
Mogočno zadonijo trombe s kora
In orglje, zvončki v cerkvi i zvonovi
V zvoniku slavno pesem spremljajo,
Ki se glasi iz sto i tisoč grl
Slovesno: „Tebe bog mi hvalimo!“
I tisoč lučij cerkev razsvitljuje,
I skozi okna gotiška smehlja se
Bliščeče solnce in oznanja milost

Bogá, ki čuje nad zemljé krivico,
V pomoč moleč pravičnosti desnico.

A ko je služba božja dokončana,
Poklekne pred oltar cvetoče dekle
I njej na desno stran mladenič jak.
Nevesto je iztrgal Turskej pesti,
Ponosen sokol, zdaj podaja roko
I srce v zakon zalemu dekletu.
I župnik poročenca blagoslavlja,
Stanú omenja slasti i britkosti,
Molitev njima v blagor še opravlja.
Sedaj zaključen sveti je obred;
Marinjska godba glasno zadoni,
A srečni par iz cerkve se podá. —
Od ust do ust ponosom se šepa:
„Krasnejše deve nima Gorska fara,
I blizo lepšega ni najti para.“

